

**מגדור הזהות הדיגיטלית:
פעילות ציבור במעבר להשמעת קול בניו מדיה**

מחקר פעולה

חיבור לשם קבלת התואר "דוקטור לפילוסופיה"

מאת:

שלומית אהרוני ליר

היחידה ללימודים בין-תחומיים

התכנית ללימוד מגדר

הוגש לסנט של אוניברסיטת בר-אילן

עבודה זו נכתבה בהדרכתם של :

פרופסור אורלי בנימין

המחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה והתכנית ללימודי מגדר

אוניברסיטת בבר-אילן

פרופסור גוסטבו מש

המחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה

אוניברסיטת חיפה

גישות המכונות "טכנו-אוטופיות" רואות ברשת מרחב אלטרנטיבי, שפעולתו בערוצים אלקטרוניים הפתוחים וזמינים באופן אינטראקטיבי לחלקים נרחבים באוכלוסייה מאפשרת לחזק קולות שוליים. זאת, באופן המאתגר את מנגנוני ההשתקה וההדרה המתקיימים ביחס לנשים באמצעי התקשורת המסורתיים. עד לאחרונה, חוקרים וחוקרות המאמצים גישות המשייכות למרחב הדיגיטלי פוטנציאל של חיזוק הדמוקרטיה, באמצעות השתתפותם של קולות מוכפפים בתהליכי ייצור הידע, לא בחנו מה הם התנאים בהם רכישת אוריינות דיגיטלית מאפשרת לפעילות ציבור לעשות שימוש בפעילות מקוונת לשם הגדלת יכולתן להביע את דעותיהן בפומבי ומתוך כך גם להפוך למשפיעות יותר על סביבתן. השאלה האם אוריינות טכנולוגית היא תנאי הכרחי ומספיק ליכולתן של נשים לפעול ולהשמיע קול במרחב הדיגיטלי, או שמדובר בתנאי הכרחי שאינו מספיק טרם קיבלה מענה הולם.

ספרות המחקר טרם התמקדה בבחינת התבססותה של עצמיות פומבית דיגיטלית בקרב פעילות ציבור, בתהליכי המעבר להשתתפות פעילה ביצור השיח החברתי במרחב המקוון. השיח אודות האופן בו כינון הייצוג העצמי והבעת הדעה במרחב הציבורי הדיגיטלי יכולים לזכות את בעלת הקול בהכרה וביכולת השפעה עדיין לא זכה לדגש הולם. הדיון באופייה של הרשת כמרחב ציבורי אלטרנטיבי הותיר בשוליו את התנאים לכינונה וביסוסה של עצמיות פומבית כאפיון מעבר נשים לפעילות במרחבים דיגיטליים ביישומי ניו מדיה. ההיבטים המגדריים של השמעת קול וביסוס הכרה ציבורית, כפי שנידונו בעבר בספרות הפמיניסטית, לא עודכנו דיים, כך שיכילו את אפיונו הספציפיים של המרחב הדיגיטלי בקרב פעילות ציבור העושות את צעדיהן הראשוניים ברשת.

המחקר הנוכחי לקח על עצמו להתמודד עם לקונה זאת באמצעות שלוש שאלות מחקר:

השאלה הראשונה התמקדה בממד הטכנולוגי: כיצד נשים, שכבר ביססו דרגות שונות של עצמיות פומבית והינן פעילות במרחבים ציבוריים, מתמודדות עם רכישת האוריינות הטכנולוגית הנדרשת למעבר לפעילות דיגיטלית?

השאלה השנייה התמקדה בממד המגדרי במרחב הדיגיטלי: האם בכוחה של היכרות עם יישומי ניו מדיה לחזק את יכולת ההתגברות של נשים על המנגנונים ההגמוניים המשתיקים את קולותיהן ומונעים מהן התמקמות מנהיגותית, באופן התורם לתהליכי הדמוקרטיזציה של השיח הציבורי? השאלה השלישית התמקדה בממד של אקטיביזם במרחב הציבורי: מה הם מאפייניו של מרחב ציבורי המעניק מקום לפעולה הפוליטית ומעודד את כינון וביסוס העצמיות הפומבית בקרב נשים? שאלות אלו הציבו קווים מנחים לבחינה שיטתית של משמעויות התהליך אותו עוברות נשים במהלך רכישת אוריינות דיגיטלית, ואפשרו להתייחס לאפשרויות שעמדו בפני פעילות ציבור לחלוק את הידע שלהן, את תפיסותיהן החברתיות, ואת עמדותיהן הפוליטיות והאחרות, בתהליכי המעבר לפעילות במרחב הדיגיטלי. מתוך כך, המחקר אפשר את העמדתו של מודל ביסוס קול ועצמיות פומבית ברשת, לאור המודלים הקודמים שחוונו בטרם התהוותה הרשת כמרחב פעולה אלטרנטיבי.

לצורך ברור שיטתי, נערכו בשלב הראשון של מהלך מחקר הפעולה ראיונות מקדימים עם 31 פעילות ציבור ואקטיביסטיות. שלב זה אפשר להבין ולהכיר את הסקאלה שבין שתיקה להשמעת קול כפי שהיא מתקיימת במציאות הרוחשת בשטח. בשלב השני, המחקר יצר מהלך של התערבות בשדה, במסגרתו התקיימו שתי סדנאות לימוד יישומי רשת, מתוך התמקדות בוויקיפדיה,

טוויטר, פייסבוק ובלוג. זאת, מתוך מטרה לאפשר למשתתפות קבוצת המחקר להרחיב את פעילותן הציבורית וליטול חלק במרחב הדיגיטלי. השלב השלישי התקיים לאחר סיום הסדנאות, בסבב ראיונות נוסף עם 25 ממשתתפות קבוצת המחקר. שלב זה אפשר לחקור ולהאיר היבטים שונים בתהליכי המעבר של פעילות ציבור לפעילות מקוונת – כפי שהדבר בא לידי ביטוי בפרקי הממצאים והדיון.

ניתוח הנתונים העלה כי התרגום של פעילות ציבורית בשטח לפעילות דיגיטלית מלווה בקשת של חסמים שעיקרם הקושי לבסס עצמיות פומבית דיגיטלית. האוריינות הדיגיטלית התבררה כתנאי הכרחי, אך בלתי מספיק להשמעת קול וביסוס עצמיות פומבית בקרב פעילות הציבור שהרכיבו את קבוצת המחקר. חוסר יכולתן של חלק ממשתתפות קבוצת המחקר לכונן ולבסס את עצמן כפעילות בעלות קול ויכולת השפעה במרחב הציבורי הדיגיטלי נבע מסיבות פוליטיות, שאינן קשורות באופן בלעדי לרכישת האוריינות הדיגיטלית. סיבות אלו משלבות בין היבטים המתקיימים במרחבים חוץ-דיגיטליים וכוללים סוציאליזציה של השתקת והפחדת נשים, לצד התמודדות עם היבטים ייחודיים לסביבת רשת, הכוללים נכונות לחשיפה גדולה ולאופי כוחני של חלק ממרחבי השיח המתקיימים ברשת.

מתוך המחקר הסתבר שעל מנת שגישה הרואה במרחב הדיגיטלי סוכנות של שינוי וקידום דמוקרטיזציה של השיח תתממש נדרשים תהליכים ותנאים מקדימים, שיש בהם הקבלה ליציאה משתיקה וביסוס זהות ציבורית בקרב נשים במרחבים ציבוריים המתקיימים בשטח.

באמצעות התהליכים החברתיים שחולצו בניתוח הנתונים התאפשרה המשגה עדכנית של המודל של בלנקי ועמיתותיה שנוסח בשנת 1986, אודות חמשת האופנים בהם נשים מבטאות את הידע שלהן במציאות המתקיימת בשטח. בדומה למודל שהוצע על-ידן, מחקר זה מצביע על חמש קטגוריות המבטאות ידע בקרב נשים, שכל אחת מהן מתכתבת עם אפיסטמולוגית ידע כפי שזו מתעצבת בהקשר הדיגיטלי.

הקטגוריה הראשונה "שתיקה דיגיטלית" עוסקת באופן בו חסמים טכנולוגיים מייצרים שתיקה. מושג זה מרחיב את הקטגוריה האפיסטמית "שתיקה", אותה מתארות החוקרות כמאפיינת נשים המוותרות ומתכחשות למיקום, לקול ולידע שלהן, הן במרחב הפרטי והן במרחב הציבורי. במחקר הנוכחי, נשים בקטגוריה זאת תיארו את עצמן כמי שאינן מסוגלות להתגבר על החסמים הטכנולוגיים. על אף שהביעו רצון לקחת חלק במרחב הדיגיטלי, הן לא הצליחו לדבר בשפה החדשה, וחשו פערים הולכים וגדלים בין לבין סביבתן. בקרב נשים שכבר כוננו את עצמיותן הפומבית, השתיקה הטכנולוגית הינה למעשה נסיגה מחודשת לשתיקה. זאת, כאשר הניסיון העצום שנצבר בפעילות הציבורית אינו זמין, כשהטכנולוגיה עולה שלב, ואילו הן מתקשות לפתח אוריינות דיגיטלית.

הקטגוריה השנייה "עצמיות דיגיטלית סבילה" מתייחסת למי שצלחו את שלב "השתיקה הטכנולוגית", ונמצאות בעמדת השתתפות סמויה המתוארת בספרות המחקר במושג *lurking* - השתתפות בקבוצות שיח ללא השמעת קול. מדובר במשתתפות שפעילותן המקוונת מתאפיינת בפסיביות, מתוך עמדת התבוננות בקולותיהם של אחרות ואחרים, הנובעת בעיקר כתוצאה מפחד ותחושת חוסר ביטחון. קטגוריה זאת מרחיבה את הקטגוריה האפיסטמית השנייה של החוקרות, "ידע מתקבל: הקשבה לקולותיהם של אחרים", המתארת נשים שיש להן תפיסה סבילה של ידע, שמקורו מבחוץ.

הקטגוריה השלישית "עצמיות דיגיטלית אישית" מתייחסת לנשים שהחלו את תהליכי החשיפה וההשתתפות הפעילה בהשמעת הקול, תוך התבססות על שיתוף מידע המתמקד בניסיון האישי ובחוויותיהן הפרטיות. קטגוריה זו מרחיבה את האפיסטמולוגיה המחקרית שבלנקי ועמיתותיה כינו "ידע סובייקטיבי: הקול הפנימי", העוסקת בנשים שהגיעו לדרגה שבה הן מעריכות את הידע הסובייקטיבי שלהן, ומכירות ברגשותיהן ובחוויותיהן כמקור לידע. במחקר הנוכחי קטגוריה זאת מתייחסת למי שפעילותן ברשת מבוססת בעיקר על השמעת קול מתוך דגש על שיתוף בחוויות אישיות ותפיסות סובייקטיביות.

הקטגוריה הרביעית "עצמיות דיגיטלית ציבורית" מתייחסת להשתתפות פעילה במרחב הדיגיטלי מתוך עמדה אקטיביסטית יותר של השמעת קול בנושאים ציבוריים. המשגה זו, מרחיבה את תפיסת הידע המכונה "ידע תהליכי: ידיעה נפרדת ומקושרת", שהחוקרות מייחסות אותה בעיקר לסטודנטיות ונשות אקדמיה שתפיסת הידע שלהן התרחבה לנימוקו ותיקופו של הידע. ביטוייה של תפיסה זאת במרחב הדיגיטלי הוא שימוש במיומנויות הכתיבה כך שיענו על סטנדרטים מקובלים של הצגת ידע. עמדה זאת, יכולה להתאפיין גם בגבולות מהודקים יותר של פעילות ושל כתיבה, מתוך אימוץ ההבנה שהמבט המתבונן בתפיסה המוצגת עלול להיות שיפוטי ושולל, וכי ידע נתון לתפיסה והערכות שונות, ויש אפשרות לתקף אותו ולקרוא עליו תיגר.

הקטגוריה החמישית, "עצמיות דיגיטלית אינטגרטיבית" מבטאת מצב של פעילות גמישה במרחבי הדיון המקוונים, מתוך גישה המאפשרת התדיינות עם פרספקטיבות שונות של ידע. למרכיב הזמן משמעות רבה בהגעה למצב פעילות זה, המבטא צבירת ניסיון ומיומנות בשימוש ביישומים השונים, היכרות עם השיח הדיגיטלי וביטחון ליטל בו חלק פעיל. המשגה זו מרחיבה את האפיסטמולוגיות החמישית המכונה "ידע מובנה: אינטגרציה של קולות", המתוארת כיכולת להקשיב, לחלוק חוויות אישיות ולשתף פעולה, מבלי לוותר על הקול האישי. נשים בקטגוריה זאת הפגינו יכולת להתנהל עם פרספקטיבות שונות של ידע, הכוללות גם קולות שאינם ידידותיים או עוינים, מתוך תפיסה המקדמת שיג ושיח ומבטאת סובלנות ואמפתיה.

בדרך זו, המחקר הנוכחי מודל של כינון העצמיות הפומבית בקרב נשים במרחב הדיגיטלי. בנוסף, המחקר בחן את התנאים ליצירתו של מרחב ציבורי ראוי, המעניק מקום לפעולה הפוליטית בקרב נשים, לצד המאפיינים של מרחב ציבורי בלתי ראוי, המחליש את מידת השתתפותן בשיח. זאת, באמצעות מודל המשרטט את התנאים של מרחב ציבורי מעצים, המעודד עצמיות פומבית בקרב נשים ומתגבר את מעורבותן הפוליטית-חברתית בשיח הציבורי, אל מול מרחב ציבורי מדיר ומשתיק, המייצר כשל העצמה ומרפה את ידיהן של נשים מהשתתפות פעילה במרחבי השיח.

ארבעת התנאים לקיומו של מרחב פומבי המעניק מקום ומחזק את הפעולה הפוליטית בקרב נשים כוללים: במה להשמעת הקול, הכרה, שייכות ויכולת השפעה על השיח. ככול שתנאים אלו היו נוכחים כך תוגברה פעילותן של משתתפות קבוצת המחקר במרחבי הפעולה החוץ-דיגיטליים והדיגיטליים. מרחב ציבורי בלתי ראוי התאפיין בארבעה תנאים הפוכים: הדרה, שקיפות בשדה, מרחב מנוכר והשפעה מצומצמת או חסרה. מרחבים ציבוריים שענו על תנאים אלו יצרו כשל ההעצמה, נסיגה מפעילות ושתיקה.

מאפייניו של המרחב הציבורי הראוי לעומת הבלתי ראוי, נדונו בפרק המסקנות בהקשר הספציפי לכל ארבע האפליקציות שנלמדו במהלך תהליך ההתערבות של המחקר. באופן זה ניתן לאמוד את הצורה הספציפית שבה הפעילות בכל אחת מהפלטפורמות – ויקיפדיה, טוויטר, פייסבוק ובלוג,

יכולה להעצים או להחליש את השתתפותן של נשים בשיח הציבורי במרחב הדיגיטלי.

האפשרות לגבש דעה ולהשפיע על סדר היום החברתי מותנית בקיומו של מרחב ציבורי המאפשר דיון ושיח בנושאים ציבוריים (Habermas, 1989). מרחב כגון זה חיוני לביטוי הייחוד והחירות האנושיים (ארנדט, 2013). לכאורה, במדינות דמוקרטיות מרחב זה אמור להיות פתוח בפני נשים וגברים, מכלל קבוצות החברה, באופן שווה. אולם, הבניות אידיאולוגיות-פוליטיות, המשייכות נשים לספירה הפרטית, וגברים לספירה הציבורית, מושרשות עמוק בבסיס התפיסות החברתיות, ומייצרות הדרה גלויה וחסמים סמויים בפני פעילות ציבור. מנגנונים חברתיים-תרבותיים אלו פועלים במסווה של סדר טבעי להדרתן של נשים, ולהפחתת יכולתן לקחת חלק ולהשפיע על השיח החברתי והמדיני באמצעות פעילותן החברתית ואמירתן הפוליטית במרחב הציבורי (הרצוג ואחרים, 2003, הרצוג 2006; לובין, 2013; דהאן-כלב, 2013).

הבקשה לשיח ציבורי דמוקרטי השומר על ייצוג מגדרי וחברתי הולם באמצעי התקשורת המסורתיים, בהם העיתונות, הרדיו והטלוויזיה, אינה נענית, כאשר מתברר כי המרחב הציבורי המתקיים באמצעי תקשורת אלו פועל לשימור הסטאטוס קוו החברתי, על היבטיו המגדריים, בהיותו קשור למנגנוני הכוח הקיימים (כספי ולימור, 1995). מגמות גלובליות שונות – הבאות לידי ביטוי במונופולים תקשורתיים, חוסר פיקוח ממשלתי, התפשטותן של מערכות חדשות ומידע ממוסחרות ושל נורמות תאגידים, המבטלות את האחריות החברתית מעבר לרווח של בעלי המניות – הפחיתו באיכות, בכמות ובמגוון של תוכן פוליטי בתקשורת ההמונים המסורתית (Bennett, 2003). הדומיננטיות הגברית באמצעי התקשורת המסורתיים באה לידי ביטוי בבולטות כמותית ואיכותנית של ייצוגי גברים, בעוד נשים מאופיינות בייצוג ממושטר וחסר, וממלאות תפקיד משני בפרשנות לאירועי היום (אברהם ואחרים, 2004; בר לב, 2007). מצב זה מייצר חסמים עבור נשים המבקשות ליטול חלק במרחב הציבורי, על מנת לתת ביטוי לתפיסות עולמותיהן ולהשפיע בנושאי מדיניות, חברה, תרבות וכלכלה.

בניגוד למדיה המסורתית, הניו מדיה⁵ פועלת בערוצים אלקטרוניים הפתוחים וזמינים לחלקים נרחבים בציבור באמצעות תקשורת אינטראקטיבית. התקשורת הדיגיטלית משלבת בין קשר סינכרוני, המאפשר לזכות בתגובה מיידית למסרים, וקשר א-סינכרוני, המאפשר לענות למסרים לאחר ששוגרו, לאורך זמן. היא מבטלת את האסימטריה התקשורתית המאפיינת את אמצעי התקשורת המסורתיים. היא מקיימת גבולות נזילים בין מוען לנמען ומבוססת על מקורות ידע מבוזרים (Burns, 2008). כל זאת, בסביבה שבה הידע מאורגן ללא מגבלות של זמן ומרחב (Castells, 1998). מכאן, שהמדיה הדיגיטלית מעניקה לקהלים מודרים פוטנציאל ליטול חלק בשיח הציבורי, להיות נוכחים, להגיב ולהשמיע את קולותיהם (ברזילי-נהון וברזילי, 2006; Mitra, 2001).

פוטנציאל זה מעלה שלוש שאלות, הנוגעות בממד הטכנולוגי, המגדרי והאקטיביסטי שבמעבר פעילות ציבור לפעילות רשת: בממד הטכנולוגי השאלה העולה היא כיצד נשים, שכבר ביססו דרגות שונות של עצמיות פומבית – ואשר יש להן ניסיון בהשמעת קול והינן פעילות במרחבים

⁵ המכונה גם "מדיה חדשה" וגם "מדיה חדשים": בהיותה מטה-מדיה, המורכבת ממגוון אמצעי תקשורת טכנולוגיים.

ציבוריים – מתמודדות עם רכישת האוריינות הטכנולוגית הנדרשת למעבר לפעילות דיגיטלית? בממד המגדרי, עולה השאלה האם יש בכוחה של היכרות עם יישומים בניו מדיה לחזק את יכולת ההתגברות של נשים על המנגנונים ההגמוניים המשתיקים את קולותיהן ומונעים מהן התמקמות מנהיגותית, באופן התורם לתהליכי הדמוקרטיזציה של השיח הציבורי? ולבסוף, בממד של אקטיביזם במרחב הציבורי עולה השאלה מה הם מאפייניו של מרחב ציבורי המעניק מקום לפעולה הפוליטית ומעודד את כינון וביסוס העצמיות הפומבית בקרב נשים?

בחינת שאלות אלו התבצעה באמצעות מהלך התערבותי של חיזוק האוריינות הדיגיטלית בקרב קבוצת מחקר המורכבת מפעילות ציבור, המתאפיינת בדרגות שונות של פעילות חברתית במרחב החוץ-דיגיטלי. זאת, מתוך הבנת חשיבות בירור האפשרויות הטמונות בניו מדיה עבור נשים, בעידן שיש המתייחסים אליו במונחים של מהפכה (אסא, 2011; Castells, 1996). ההתערבות בשדה התבצעה באמצעות העברת סדנת לימוד ביישומי ניו מדיה⁶ לנשים הפעילות במגוון תחומים במרחב הציבורי.⁷ קבוצת המחקר למדה להכיר את היישומים ויקיפדיה, טוויטר, פייסבוק ובלוג⁸ בשתי סדנאות שהתקיימו במהלך השנים 2011-2012. חברות קבוצת המחקר עברו שני סבבי ראיונות. סבב הראיונות הראשון, התקיים בסמוך לתחילת הסדנה, ואפשר להכיר את המשתתפות ואת התמודדויותיהן עם סוגיית השמעת קול במרחב החוץ-דיגיטלי. סבב זה אפשר למפות סוגיות הקשורות להשמעת קול, שתיקה והשתקה המתקיימים בפעילותן הציבורית של נשים בשטח. סבב הראיונות השני, נערך מספר חודשים לאחר סיום כל אחת מהסדנאות, ואפשר לחלץ קריטריונים העוסקים בקשר שבין אוריינות דיגיטלית והגברת השתתפותן של נשים בשיח הציבורי. הבסיס העיוני לניתוח הפעולה בשדה הושתת על שילוב אינטרדיסציפלינרי בין ספרות העוסקת בפענוח מאפייניו של מרחב ציבורי, ספרות העוסקת בסוגיות של מגדר וספרות העוסקת בחקר התקשורת הדיגיטלית.

ספרות העוסקת בתקשורת מתווכת מחשב (CMC)⁹ מתמקדת בשתי גישות הפוכות, הבוחנות את ההיבטים האופטימיים והפסימיים במרחבי הרשת. גישות אופטימיות, המכונות טכנו-אוטופיות, מוצאות כי תקשורת דיגיטלית מהווה בסיס ליצירת כמה מהתנאים האידיאליים למרחב ציבורי אלטרנטיבי, המיישם את תפיסתו של הברמאס (Habermas, 1989) למרחב דיסקורסיבי המאפשר השמעה וגיבוש דעה. על פי תפיסות אלו, מדובר בתקשורת המהווה מקור הזדהות עם מטרות חברתיות (Schumann and Luong, 2011), מחזקת גישור בין מרחבים (Froomkin, 2003), מאפשרת לקהלים מודרים ולקבוצות המצויות בשוליים החברתיים להשמיע קול ולזכות בהכרה (ברזילי-נהון וברזילי, 2006; הכטר, 2005; Mitra, 2001), מעניקה הזדמנות לגיבוש זהות קולקטיבית (Langman and Morris, 2003) ומאפשרת יצירת שינוי חברתי רחב היקף, המערער על דפוסי החברה הפטריארכלית (Castells, 1996).

מנגד, תפיסות פסימיות, המכונות טכנו-דיסטופיות, רואות ב-CMC שעתוק של מבני השיח

⁶ המבוססים על תקשורת אינטראקטיבית בין גולשים וגולשות ועל שיתוף תכנים.

⁷ כגון: התנדבות, העברת קורסי העצמה וסדנאות טיפוליות, ניהול עמותות, מעורבות פוליטית, חברות בעמותות וארגונים וכל עשייה במרחב הציבורי המייצרת עצמיות פומבית.

⁸ בלוג: יומן רשת הממוין בסדר כרונולוגי הפוך; ויקיפדיה: אנציקלופדיית תוכן חופשית הנכתבת על ידי הגולשים; טוויטר: מיקרו-בלוג של שליחת וקריאת מסרונים של עד 140 תווים; פייסבוק: הרשת החברתית הגדולה בעולם.

⁹ Computer Mediated Communication

ההגמוניים והמדירים, השכיחים באמצעי התקשורת המסורתיים. זאת, מתוך תפיסה הגורסת שאין בנגישות המוגברת למידע חיזוק לדמוקרטיה ולקידום שוויון חברתי (Winner, 2003). על פי גישות טכנו-דיסטופיות, יש בתקשורת דיגיטלית שכתוב של הפערים החברתיים והכלכליים בין סקטורים ציבוריים כמו גם בין מדינות (Murdock and Golding, 1989) ושעתוק של המבנים החברתיים ההירארכיים, באופן המאפשר את מיצוי האפשרויות שלה לבני הקבוצות החזקות: למשל גברים צעירים, משכילים, בני מעמד בינוני ולבנים (Mesch and Talmud, 2010). מתוך כך נוצר פעמים רבות שימור של הקישור בין הפוליטי לגברי מצד אחד, ובין האישי לנשי, מצד שני (Argamon et al, 2007; Schler et al, 2006).

מאפיינים אלו ידונו בהרחבה בחלקה הראשון של העבודה, בסקירה הספרותית, הבוחנת היבטים של מרחב ציבורי ראוי ובלתי ראוי, מתוך התמקדות בהגותם של הברמאס (Habermas, 1989) וארנדט (2013), בביקורות הפמיניסטיות לתפיסותיהם ובהגות העוסקת בסכנות חברתיות שונות המתאפשרות מתוך שיח קולקטיבי ותקשורת המונים. בהמשך, הסקירה פורשת גישות טכנו-אוטופיות וטכנו-דיסטופיות לתקשורת דיגיטלית כבמה להשמעת קולות מודרים ומציגה את השדה התיאורטי העוסק בשתיקה ובהשמעת קול בהקשרים מגדריים.

חלקה השני של העבודה מציג את המערך המחקרי המתודולוגי. חלקה השלישי של העבודה כולל את ניתוח הממצאים בשלושה שערים: השער הראשון, עוסק בראיונות הקדם, ובסוגיות הקשורות להשמעת הקול ולפעילותן של נשים בסביבה חוץ-דיגיטלית. השער השני, דן בחסמים בהם נתקלו משתתפות קבוצת המחקר בדרך המעבר לפעילות רשת. השער השלישי, מציג את המקומות בהם המרחב הדיגיטלי חיזק את קולותיהן של משתתפות קבוצת המחקר. בסיומו של כל פרק, בכל שער, מצוי דיון, וכך גם בסיומם של שלושת השערים. חלקה הרביעי של העבודה מורכב מפרק מסקנות, הבוחן את האפיונים הספציפיים של כל אחד מהיישומים הדיגיטליים שנלמדו בסדנה בהקשר של חיזוק או החלשת תהליכי כינון הזהות הפומבית הדיגיטלית בקרב קבוצת המחקר. את העבודה חותם פרק הדיון שבו מוצגים מודלים תפיסתיים העולים מתוך הממצאים. בפרקי הנספחים, הנלווים לעבודה, ניתן למצוא נתונים כמותיים אודות המחקר, וכן דוגמאות לתוצרי הפעילות ברשת של משתתפות קבוצת המחקר.